

For 100 år siden...

Her kan man læse div. lokale notitser og artikler fra Viborg Stiftstidende og Viborg Stifts Folkeblad, afskrevet af forfatteren Chr. Jacobsen i forbindelse med forarbejdet til "Alheden" fra 1990.

Marts 1911

VST 51 onsdag, 1. marts 1911, s. 2: [Skolerådsmøde] Skrivelse fra Kirkeministeriet af 5. december 1910, forrige År, hvorved der bevilges Karup Kommune statstilskud i henhold til skolelovens § 31 i anledning af tilvejebringelsen af en ny dobbeltskole i Karup i forhold til et lånebeløb af 9000 kr. Til efterretning.

VST 58, torsdag, 9. marts 1911, s. 2: Offentligt møde. Hr. J. P. Jepsen, Høgild, holder foredrag med forevisning af anskuelseskassen i Sønder Resen 19. marts kl. 7½.

Bestyrelsen for Viborg og Omegns Afholdskreds.

VST 59, fredag, 10. marts 1911, s. 2: Skovauktion. Torsdag den 23. marts d.a. formiddag kl. 11, sælges ved auktion i Ulvedal plantage: Tømmer, spir, lægter, m.v., klodstræ, ros, pindebrænde, kvas og stød alt af nåletræ. Effekterne, der ligger til eftersyn 3 dage før auktionen sælges ved mødestedet Stendalgård.

Sammesteds: Fredag den 31. marts d.a. formiddag kl. 11 sælges ved auktion i Stendal plantage: Af bøg og forskelligt løvtræ: Fagotter og udhugst. Af nåletræ: Tømmer, spir, lægter, stænger, stænger, klodstræ, ros, kvas og stød. Mødested: Stendalgård.

Viborg Skovdistrikt, den 8. marts 1911. E. H. Wøldike.

VST 67, mandag, 20. marts 1911, s. 1: Ned fra Skyerne! Ballonen "Danmark" med 3 passagerer lander i Karup. Det var ikke alene i gamle dage, at der skete mirakler ude i Karup, den gang de halte og blinde blev kurerede ved den undergørende kildes vand, eller da "Vor Frues" billede i Karup græd sine modige tårer over verdens dårlighed. Nej, i går skete der noget derude, som får de gamle undere til at blegne. Der kom 3 rigtige mennesker spillevende ned fra skyerne. Jeg var blandt dem, der var så heldige at få denne mærkværdighed at se. Jeg var indbudt til en lille fest derude. Midt under festen kommer der en løbende ind i huset og råber: En ballon! I samme sekund var vi alle ude og stirrede op i luften, og se højt oppe gled en pæreformet, stor, rund fremtoning gennem den klare luft. Vi kunne se, at der var en gondol under den; men om der var mennesker i denne, kunne ikke ses med blotte øjne.

Ballonen var ved at dale, og jeg tænkte, at den ville gå ned et lille stykke nordvest for Karup; men den fortsatte sin majestætiske flugt med en fart af 4-5 mil i timen, indtil den nåede helt hen til Høgild, ca. ½ mil fra Karup. I strakt løb gik det så hen mod nedstigningsstedet, en jævn mark på Alheden: "Den halve Karup by kom ud at se det syn, bevar os, Gud! Man stirrede på dem, som kom, man lo, man græd, man spurgte om, hvordan man sådan flyve kunne, men kunne ej det syn udgrunde".

Ja, jeg tager Jens Baggesen til hjælp for at udtrykke mine tanker, og jeg fortsætter med at citere Soph. Neumann: "Der var en snakken, om hvem det kunne være, som i dag viste Karup

den ære; snart var der samlet en hundrede mand, selskabet og proviant kom i land. Folk kom jo i massevis springende, så snart de hørte den klingende mønt, og alle var yderst fidele, og i en fart fik de klaret det hele".

Ja, det gik i en fart alt sammen. Der var mennesker i ballonen, og de råbte ned til en mand om at sige dem, om de var langt fra en station, da de ellers ville fortsætte til henad Holstebro; men da de hørte, at de nu kun var ½ mil fra en station, så besluttede de sig til at gå ned. Det meste gas blev sluppet ud, og en del raske tilløbende folk, 6-8 stykker, fik fat i slæbetovet, som lidt forinden var kastet ud, og så begyndte en morsom kamp mellem disse "rykkere" og ballonen. Den halede trækkerne et langt stykke vej, inden de kunne få den stoppet, og knubs vankede der; men alt gik i gemytlighed. Så stod da gondolen til sidst på jorden igen, og ud steg grev Moltke, kaptajn Seidelin og journalist Dreyer. De gik straks i gang med indpakningen af ballonen, net og gondol med mere villigt hjulpen af den store skare mennesker, der efterhånden var kommen til stede.

Interview med grev Moltke: Jeg gik så i gang med at interviewe grev Moltke, og han fortalte mig da, at han med sine to fæller dags formiddag kl. 10 var steget op fra Klampenborg med ballonen "Danmark". De var hurtigt kommen så højt op, at de intet kunne se under sig. De nåede op til en højde på 900 fod. "Om de da ikke frøs?" Nej, ikke spor, der var mildt og behageligt, solens stråler kunne anderledes varme deroppe end hernede, hvor de først skal passere en tyk atmosfære. Men vi kom til at fryse, da vi atter nærmere os jorden, og kom ned i den kolde frostluft. Kun i de sidste 1½ time har vi kunnet se landet under os". Klokkeren var 6, da landingen foregik. Aftensolen var lige gået ned, dens gyldne skær strålede endnu på den vestlige himmel og lånte hele dette mærkelige sceneri en magisk belysning.

8 timer havde rejsen altså varet, og distancen i lige luftlinje bliver ca. 35 mil. Men sandsynligvis har ballonen næppe fulgt den lige vej, den har nok "slået sine folder", rettende sig efter de vekslende vindstrømninger. Landingens foregik på Søren Peder Frandsens mark i Høgild. Ejeren ydede virksom hjælp, dels ved at få ballonen standset og dels ved at få sagerne pakket sammen og besørget til stationen.

I en fart fik han sin arbejdsvogn forspændt med et par hvide russere og et stort "skrav" lagt på, hvorpå ballonen kunne ligge. Men besørgelsen heraf blev opsat til i dag. Derefter kom luftskipperne op at køre i vognen, som sidst havde været brugt til tørv. De hvide russere fór som pile hen ad den frosne landevej og nåede også stationen, samtidig med at toget kørte ind, luftfarerne holdt så deres indtog i København i morges. Inden de forlod landingsstedet, rejste grev Moltke sig op i vognen, takkede de mange mennesker for den udmærkede assistance og stillede et beløb til rådighed for de første hjælpere. Et fuldtonende hurra lød til afsked som svar på grevens tale. Jeg nævner endnu et lille træk fra den mærkelige begivenhed. Ballonens store, tunge net var rullet sammen, og folk anmodedes om at bringe det hen i gondolen. En mand tog det i sine stærke arme og bar det på plads alene til stor forundring for grev Moltke, som udbrød: "De må være en stærk mand, der plejer nemlig altid at være 2 á 3 mand om det stykke arbejde. Men så blev der svaret: "Ja, men han er jyde, og jydene er stærke og sej!".

Th. Dreyer.

VST 67, mandag, 20. marts 1911, s. 3: Bortkommen hund. Irsk setter (tæve) med hvid blis i panden er torsdag aften bortkommen på Viborg banegård. Oplysninger bedes givet til gæstgiver Jensen, Karup eller på Viborg banegård.

VST 68, tirsdag, 21. marts 1911, s. 2: "Danmark" over Alheden. En af ballonfarerne fortæller. "Riget" bragte i går fra bladets medarbejder, ballonfareren, journalist Carl Th. Dreyer følgende telegram om "Danmarks" tur, som hidsættes i tilslutning til vor udførlige beretning. Kl. 5:50 landede ballonen syd for Karup på Alheden efter halvottende times herlig luftsejlad. Efter opstigningen drev ballonen langsomt stik mod vest henover Furesøen og Farumsø. Him-

melen var dækket af et uigennemtrængeligt skylag, gennem hvilket ballonen ved Roskilde Fjord steg op til uanede skønheder. Tre gange i alt undervejs gik ballonen over skylaget; anden gang, over Kattegat, steg den til en højde af 2200 meter (vi skrev 900 fod – det skulle naturligvis være 9000). Fra denne højde gik vi ved 3-tiden ned for at orientere os og opdagede da, som en meget glædelig overraskelse, Aarhus liggende under os. Marselisborg hvide slot lyste mellem træerne, og langs Strandpromenaden strømmede århusianerne ud, viftende til os med lommetørklæder. Et øjeblik overvejedes landingsspørgsmålet; men vi besluttede dog at fortsætte, drev over Brabrand sø og fastsatte Silkeborg som turens mål. Imidlertid fik ballonen på ny "stigefeber" og steg denne gang til 3200 meter, vistnok en rekord for dansk fører i dansk ballon. Luften i denne højde følte tynd at indånde; men i det strålende solskin generede 20 graders kulde os ikke. Prægtige vuer udbredte sig for vores blikke. Skyhavet under os mindede om udstrakte snemasker eller indlandsisen, og den store evige stilhed, som herskede i disse regioner, bidrog til dette uforglemmelige indtryk. Landingen gennemførtes af kaptajn Carl Ph. Seidelin og foregik meget glat; med bistand af venlige jyder var ballonhylsteret sammenpakket på mindre end en halv time, og ballonfarerne rejser nu med første tog fra Viborg ekspres tilbage til København.

Carl Th. Dreyer.

VST 71, fredag, 24. marts 1911, s. 2: Ballonfarten i søndags. Fra grev Moltke, føreren af ballonen "Danmark", som så heldigt landede på Høgild mark i søndags efter sin rejse over skyerne, har vor meddeler modtaget en takkeskrivelse, hvori der bl.a. findes følgende linjer, som har en videre adresse, og som vi derfor tillader os at gengive her: Hvis De ser nogle af alle de udmærkede og flinke mennesker, der hjalp mig, må De endelig hilse dem mange gange fra mig og sige dem, at de ydede mig den bedste hjælp, jeg har fået på mine 19 luftrejser. Med de venligste hilsner fra mine passagerer og mig selv tegnes jeg.

Deres forbundne Fr. Moltke.

VST 72, lørdag, 25. marts 1911, s. 2: Fårbæk mejeris bestyrelse har til kasserer valgt den bekendte hingsteopdrætter Poul Andersen, Egelund.

VST 73, mandag, 27. marts 1911, s. 1: Til medlemmerne af Frederiks sogns Sygekasse. I anledning af Hr. C. Sørensens svar i Viborg Stifts Folkeblad nr. 67 tror jeg at skylde Sygekassens medlemmer, og for resten offentligheden med, en udførlig redegørelse om grunden til min artikels fremkomst i Viborg Folkeblads Nr. 62, og samtidig kunne jeg måske hjælpe lidt på Hr. Sørensens hukommelse, så at han med en smule god vilje kunne komme til at indse, at mit skriveri i Folkebladet ikke er hverken lige hen i vejret eller noget usandfærdig, som han i sit lidt overlegne svar gerne vil give det udseende af.

I januar 1908 spillede et hold dilettanter af Havredal Komædie; der var bekendtgjort, at det eventuelle overskud skulle gå til sygekassen; da vi imidlertid den gang stod foran en deling af Frederiks-Karup sygekasse, enedes dilettanterne på forslag af lærer Sørensen, som var blandt de spillende, om foreløbig at indsætte overskuddet ca. 95 kr. i en sparekasse, indtil den nye Frederiks sygekasse var dannet og da indbetale pengene i denne; denne bestemmelse var af Hr. lærer Sørensen opstillet skriftlig, og dilettanterne, som ikke var en flok skolebørn, men en 6 á 7 voksne personer, underskrev, og det overlodes Hr. Sørensen foreløbig at administrere pengene, indtil den nye Frederiks Sygekasse var dannet.

I Januar 1909 gav dilettanterne i Havredal igen en forestilling og fik denne gang et overskud på ca. 116 kr., som tillige med forannævnte sum fra 1908 skulle indbetales i den nye Frederiks Sogns Sygekasse, som nu var dannet; Sygekassen ville således kunne modtage fra dilettanterne et beløb på lidt over 200 kr.

På sygekassens generalforsamling i 1910, hvor formanden lærer Sørensen oplæste regnskabet for Frederiks Sogn Sygekasses første regnskabsår 1909, fandtes opført gave fra dilettanterne ca. 116 kr. Dette gav et af medlemmerne anledning til at rette det spørgsmål til formanden, hvor er summen fra 1908, de ca. 95 kr. bleven af, og Kr. Sørensen gav det mindeværdige svar, at denne sum var indbetalt i den fælles kasse, (hvorved vel nok må forstås Frederiks-Karup Sygekasse), og da det omtalte medlem, som tillige var en af dilettanterne, mindede om bestemmelsen, efter hvilken pengene skulle gemmes til Frederiks Sogn Sygekasse var dannet og da indbetales i denne, svarede Kr. Sørensen, at det var af underordnet betydning, da det ved delingen af sygekassen kun var en lille brøkdel af pengene, som var kommen Karup-boerne til gode. Med denne forklaring har jeg, og så vidt mig bekendt, også de øvrige dilettanter ladet sig nøje, da jeg ikke har tillagt det så stor betydning, om pengene kom i denne eller hin af de to sygekasser.

Efter generalforsamlingen var der imidlertid enkelte tvivlere, som lod sig forstå med, at det vist ikke forholdt sig rigtigt med de ca. 100 kr., som manglede på regnskabet, og skumlerierne har tiltaget i årets løb, og det kan sikkert heller ikke have undgået lærer Sørensens opmærksomhed, at der har været snakket ret højlydt om, at dilettanterne rimeligvis havde delt overskuddet fra 1908 imellem sig. Det var for at rense dilettanterne (Kr. Sørensen selvfølgelig indbefattet), at min artikel fremkom i Folkebladet nr. 62. Det undrede mig, at ingen på generalforsamlingen i februar 1911 forlangte oplysninger angående pengene, da der sikkert var en del, som ikke var til stede på sidste års generalforsamling, der ikke var særlig stærkt besøgt, og ikke hørte formandens forklaring desangående.

Mit indlæg i Viborg Folkeblad, der var en henvendelse til sygekassens medlemmer, og som sådan fuldt berettiget, har givet Hr. lærer Sørensen anledning til – støttet af flere anonyme medlemmer (jeg kan for øvrigt ikke tænke mig, at der findes ret mange medlemmer i sygekassen, som ikke tør være deres navn bekendt) i en meget overlegen tone at fremkomme med en forklaring, som gør sagen tifold mere indviklet for uindviede. Jeg havde dog ventet af lærer Sørensen, at han, hvis han ville tage ordet i denne sag, da ville fremkomme med samme forklaring, som han gav på generalforsamlingen i 1910; men til min store forbavselse går Hr. Sørensens forklaring nu ud på, at det omtalte beløb er opført på Frederiks Sogn Sygekasses regnskab for 1. januar 1909.

I sin artikel har Hr. Sørensen ikke mange personlige pænheder tilovers for mig. Lærer Sørensen tror ikke, at jeg ved, hvad jeg skriver om. Jeg gad dog nok vide, Hr. Sørensen, hvem der skulle vide bedre besked. Jeg ved, at pengene har eksisteret, jeg ved, at dilettanterne overlod Dem pengene til foreløbig administration, og jeg ved endvidere, at pengene ifølge Deres egne udtalelser er gået i den fælles sygekasse, altså i en fejl kasse. Så er Hr. Sørensen lige ved at beskyldte mig for at fare med usandhed – men sandheden er dog den, at pengene ikke findes opført på regnskabet for 1909, det eneste sted, hvor det hører hjemme, og De har i en forsamling på en 40-50 medlemmer udtalt, at pengene er indbetalte i den fælles kasse. Hr. Sørensen mener endvidere, at jeg burde have ulejliget mig med at efterse regnskabet, det har jeg ganske vist ikke gjort, men jeg har ulejliget mig til generalforsamlingen, men for mig der at rette forespørgsel til Dem, var ikke nødvendigt, da et andet medlem kom mig i forkøbet, og svaret, De gav, var tydeligt nok. Mest forarget lader det til, at Hr. Sørensen er blevet over, at jeg skrev, at pengene er indbetalte i en fejl kasse; ja, men kæreste Hr. Sørensen! Forlanger De og forlanger Deres anonyme hjælpere bedre beviser for at dette er sket end Deres egne udtalelser derfor? Og må jeg spørge d'hr., som ikke tør vise sig i åben mark, hvori ligger det ærekrænkende og fornærmende i min artikel?

Så har lærer Sørensen endvidere formået de to revisorer til at rykke i marken med en erklæring, hvori det hedder, at de omtalte penge er opført for 1. januar 1909; men må jeg spørge d'hr., ved De, hvilke penge, der er de omtalte? Det er rigtigt, at der på regnskabet er opført 116 kr., og at det ikke er disse penge, der er tale om, kan revisorerne ganske vist ikke vide; men dog tror jeg, at deres erklæring er lidt utidig. Ville det ikke have været mere passende at

vente, til De havde set sagen belyst fra begge sider. Tilbage bliver der to kendsgerninger, og den ene af de to skal Hr. Sørensen trods al sin overlegenhed komme til at lade stå. Enten har han (Hr. Sørensen) iflg. regnskabet for 1909 og iflg. sine egne udtalelser på generalforsamlingen i 1910 indbetalt dette her omskrevne beløb i en fejl kasse, eller også har han på foranævnte generalforsamling fortalt medlemmerne ting, som ikke stemmer ganske med det virkelige forhold.

Da jeg ikke har kunnet formå redaktionen af Viborg Stifts Folkeblad til at optage mit gensvar, ville jeg have været denne mere taknemmelig, om den fra begyndelsen havde nægtet mig adgang til bladets spalter, i stedet for som nu først at lade mine modstandere få lejlighed til at tilintetgøre mig i offentlighedens øjne og derefter nægte mig plads for et gensvar. Det forekommer mig at være en lidt original måde at praktisere begrebet "frit ordskifte" på. Og hermed en tak til redaktøren af Viborg Stiftstidende for at han så beredvilligt har ladet bladets spalter stå mig åbne.

Havredal, i marts 1911. Laurits Jensen.